

СТАНОВИЩЕ

Относно дисертационния труд на д-р **Магдалена Бичковска** на тема „**Дифузия на технологиите – знанията – уменията, като резултат на преките чуждестранни инвестиции**“ (Technology knowledge skills diffusion as a result of foreign direct investments”) за придобиване на научната степен „доктор на науките“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и МИО“

От **проф. д-р Искра Богданова Христова-Балканска** от Институт за икономически изследвания при БАН (ИИИ БАН)

Член на Научно жури на д-р Магдалена Бичковска, със Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 969 от 19.09.2019 и съгласно член 4 алинея 2 от ЗРАС на РБългария и член 2 от Наредба №12.

1. Актуалност и значимост на разработеният в дисертационния труд проблем

Основната концепция на дисертационния труд е, че научно-технологичните иновации са основен компонент на повишаване на конкурентоспособността на икономиката и на икономическото развитие на отделните държави. В това отношение основна роля играят преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) и особено качествените такива, чрез които се осъществява трансфер на нови технологии и по-ефективно използване на националните ресурси. ПЧИ са едно от основните проявления на глобализацията на икономиката и финансите и тяхното влияние върху икономиката на приемащата ги страна се възприема като положително, защото те са носители на иновативни техники на производство и управление и водят до нарастване на производителността на труда чрез модернизиране на производството. Създаването на производствени единици чрез ПЧИ, по линия на „ефекта на разпространение (spillover effects), се отразява положително върху развитието на един или на няколко

отрасъла и така съдейства положително върху микро и макро икономическото състояние на приемащата държава.

Нарастването на ПЧИ в света се дължи главно на дейността на многонационалните компании (МНК) които, осъществявайки планираните си производствени и търговски цели, инвестират в различни региони на света с цел реализирането на по-високи печалби. Във връзка с това, обект на изследването са МНК, които осъществяват ПЧИ и които съдействат за разпространението на знания и технологии, а предмет на изследването са ПЧИ, които са носители на тези трансфери. Главно твърдение е, че ниската степен на национални инвестиции в знания и технологии е предпоставка и стимул за привличането на ПЧИ, какъвто е случаят със страните от Централна и Източна Европа (СЦИЕ).

В първа глава се изясняват видовете ПЧИ, начините на тяхното класифициране въз основа на определени детерминанти (критерии) и как и защо МНК осъществяват трансфер на технологии. Подчертава се, че ПЧИ са международен капиталов трансфер, израз на глобализацията и на задълбочаването на дейността на МНК по света. Изследването на същността на качествените ПЧИ води до извода, че трансфера на технологии се осъществява главно в ефективните и иновативните икономики. Присъединявам се към възгледите на Автора, че ПЧИ нямат само положителни измерения, напротив, те могат да конкурират и ограничават местни производства, да доведат до изчезването на традиционни индустрии, да спират развитието на някои икономически отрасли в приемащата държава.

Втора глава дава пространна картина на характерните особености на локализирането на ПЧИ в света, както и на дейността на МНК, като акцентът пада върху СЦИЕ. Еклектичната парадигма на Дж.Дънинг много добре илюстрира връзката между профила на МНК и ПЧИ, класифицирайки международните фирми съобразно техните цели за

максимизиране на печалбите чрез осъществяването на ПЧИ. Технологичният трансфер в СЦИЕ се осъществява ако там влизат МНК, които инвестират в ефективни и иновативни производства. В това отношение връзката между ПЧИ и външната търговия е определяща, защото развитите външнотърговски отношения са мост към нарастването на ПЧИ в приемащата държава.

В трета глава се изясняват характерните връзки, които обуславят навлизането на ПЧИ в полските предприятия. Акцентът пада върху ползите (или загубите) на дейността на фирмите с чужд капитал в Полша, както и до каква степен полските предприятия се влияят и/или възползват от навлизането в страната на по-високо технологични МНК. Ползвана е богатата икономическа и статистическа литература, като правилно се подчертава, че данните от отчетите на фирмите не отразяват напълно реалния ефект на ПЧИ върху развитието на компаниите. Резултатите сочат, че в условия на глобализация, Полша следва да участва активно в международни научноизследователски колективи и дейности, защото отделната страна не е в състояние да инвестира в мащабни научно-производствени дейности. Държавната политика също съдейства за навлизането на технологичните иновации във всички сфера на икономическия живот и за обучение на работната сила.

В четвърта глава са изтъкнати резултатите от емпиричното проучване, въз основа на широка извадка на компании с чужд капитал. Установява се, че чуждестранните компании се вписват в икономическата структура на Полша, установявайки сътрудничество с полски фирми, опериращи в съответния отрасъл. Положителен за Полша е фактът, че по-голямата част от ПЧИ са „инвестиции на зелено“, което позволява изграждането на съвременни и добре оборудвани предприятия. Това показва, че Полша, за разлика от други новоприсъединили се държави членки на ЕС, съумява да спечели конкурентни предимства в процеса на привличане на ПЧИ. В

страната навлизат ефективно търсещи МНК, което се отразява положително върху развитието на полската индустрия.

2. Оценка на резултатите и научния принос на кандидата

1. Дисертационният труд е изграден на принципа от общото изследване на теоретичните и практически аспекти на ролята на ПЧИ и генезиса им чрез МНК, към конкретните им проявления. Изтъкват се причините, които са в основата на привличането на ПЧИ от държавите по света, така и детерминантите, от които се водят МНК, когато решават в коя страна или регион да вложат дългосрочно капитали. Анализът на ролята на ПЧИ и дейността на МНК води до полезни икономически и технологични резултати, от значение, както за новоприсъединилите се към ЕС държави членки, така и за ЕС като цяло. Това прави настоящето изследване особено важно и актуално.

2. Правдиво се подчертава, че качествените ПЧИ се насочват към държави, които притежават значителен технологичен и производствен капацитет, докато липсата на достатъчно вътрешно финансиране тласка развиващите се икономики да приемат ПЧИ от различен характер, тъй като притокът на свеж ресурс влияе положително върху платежния баланс и финансовото състояние на приемащата държава. Подчертава се, че развиващите се страни са зависими от ПЧИ и от взаимодействие с МНК, за да развият индустриалното производство на съвременна технологична основа.

3. Данните от официалните източници и тези от анкетното проучване, дават представа за реалните ефекти на ПЧИ върху полската икономика, както и до каква степен ПЧИ допринасят за трансфера на нови технологии. Сътрудничеството между полските компании и чуждестранните инвеститори са добра основа за „абсорбирането“ от полската икономика на значителни ПЧИ в технологичните отрасли.

4. Авторефератът изчерпателно изяснява основните авторови концепции и е съставен съобразно изискванията.

3. Препоръки и въпрос

Към Авторката на дисертационния труд отправям следните въпроси:

- Какъв е процента на портфейлните инвестиции в Полша и интереса на чуждестранните инвеститори към капиталовия пазар?

- Как оценявате положително/и или отрицателно ролята на ПЧИ за технологичното модернизиране на полската индустрия?

4. Заключение

Главните идеи и резултатите показани в дисертационния труд са достоверни и убедителни. Изследването се основава на официални статистически източници и на емпирични данни.

Убедено заявявам, че дисертационният труд на тема „Дифузия на технологиите – знанията – уменията, като резултат на преките чуждестранни инвестиции“», отговаря напълно на изискванията. Това ми дава основание да препоръчам на Уважаемото научно жури при ВСУ „Черноризец Храбър“ да присъди научната степен „доктор на науките“ на д-р Магдалена Бичковска по специалност 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и МИО“.

Дата 8.10. 2019 г.

НАПИСАЛ СТАНОВИЩЕТО:

/Проф. д-р Искра Христова-Балканска/